

ובחזון-איש (קנ,כב) כתב שזה רק כאשר אין גזול את השימוש מהבעלים, כגון שגזל הקרקע לגמרי ולא לצורך הישיבה בחג, ואחת היא לבעלים אם הלה יושב בה אם לאו, או כגון בונה ברשות הרבים ואינו מונע מאחרים להיכנס לתוכה, אבל אם בשיבתו בסוכה גזול את השימוש מהבעלים – פסולה לכל הדעות.

ג. האם מצוה לצאת מביתו ברגל כדי להקביל פני רבו?

אמר רבי יצחק: מניין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת.

לדברי רבי אליעזר, אין להקביל פני רבו אלא אם חוזר לביתו בו ביום, כי מצוה לשמח שמחת החג עם אשתו (ושמחת אתה וביתך).

א. מצות הקבלת פני רבו בשבת וברגל, הובאה בפוסקים אחרונים (ע' מגן אברהם תקנד סק"ב ועוד).

ובמקום אחר כתב המגן-אברהם (שא סק"ז) שבשבת מצוה וברגל חובה. ובבאר הלכה נטה מחילוק זה וכתב עפ"י רבנו חננאל (בר"ה טז) והריטב"א שאם הרב דר בעיר – חייב להקביל פניו בכל יום. חוץ לעיר במקום קרוב – בכל שבת. ואם הוא ברחוק מקום – חייב להקביל פניו ברגל.

ויש מי שפירש 'חדש' ו'שבת' החדש והשבת הסמוכים לחג שהיו רגילים להקביל פני רבם בירחי כלה ובשבתא דרגלא (עפ"י ניצוצי אור לר"ר מרגליות. ואולם בזה"ק (ח"ג רסה:) מבואר שהקבלה בכל ראש חדש).

ב. כתב במגן אברהם: איש ואשה שוים במצוה זו. (וע"ע נודע ביהודה תנינא או"ח צד; שבט הלוי ח"ז מח).

גא. האם מותר לפרוס סדין בשבת וביום טוב על הסוכה?

רבי אליעזר נמנע מלהורות איסור או התר בפריסת סדין על הסוכה – (בסוכה העשויה לצל, ולא בסוכת מצוה) מפני החמה בשבת, שמא אסור משום מוסיף על אהל עראי. ואף על פי שלשיטתו פקק החלון אין פוקקים בו כשאינו קשור ותלוי – שם הוא מבטלו לבנין משא"כ בסדין, ואעפ"כ לא הורה התר מפני שלא אמר דבר שלא שמע מרבו. וחכמים מתירים אף בפקק החלון.

מותר לפרוס כיסוי פלסטיק על הסכך בשבת בשעת ירידת גשמים שהרי זה כיסוי עראי, שמעותד להסרה לאחר הפסקת הגשם. ובלבד שלא יפרוס על כלונסאות הגבוהות מעל הסכך טפח או יותר, שאז הוא 'אהל', אלא יפרוס על הסכך (אגרות משה או"ח ח"ה לט,ד).

דף כח

גב. אלו מהנהגות רבן יוחנן בן זכאי ורבי אליעזר תלמידו הוזכרו בסוגיא?

אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי: מימיו לא שח שיחת חולין, ולא הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא קדמו אדם בבית המדרש, ולא ישן בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי, ולא הרהר במבואות המטונפות, ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא, ולא מצאו אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה, ולא פתח אדם דלת לתלמידיו אלא הוא בעצמו, ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם, ולא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש, חוץ מערבי פסחים וערבי יום הכפורים.

וכן היה רבי אליעזר תלמידו נוהג אחריו. וסיפרו מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון ושאלוהו שלשים הלכות בהלכות סוכה; שתים עשרה אמר להם שמעתי, שמונה עשרה אמר להם לא שמעתי. רבי יוסי בר' יהודה אומר חילוף הדברים, אמרו לו: כל דבריך אינן אלא מפי השמועה! אמר להם: הזקנתוני לומר דבר שלא שמעתי מפי רבותי; מימי לא קדמני אדם בבית המדרש, ולא ישנתי בבית המדרש... (כלומר, מה שספק בידי – לא מפני שלא טרחת בכל אלה, ואי אפשר שאמרו רבותי דבר בבית המדרש ולא שמעתי, ומה שלא שמעתי – לא אומר, שכך היא מידתי. רש"י).

ועוד אמרו על רבן יוחנן בן זכאי, שהיה קטן שבתלמידי הלל הזקן, ולא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים (– גזרות וסייגים. רש"י כאן ועוד. ובמגילה יט: פרש"י דקדוקי סופרים – מה שדקדקו האחרונים מלשון משנת ראשונים) קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריאות (בכללם חכמת הנדסה, חכמת המספר והתשבורת. עפ"י מאירי), שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין, משלות שועלים, דבר גדול – מעשה מרכבה, ודבר קטן – הוויות דאביי ורבא. [וכי מאחר שקטן שבכולן כן, גדול שבכולם על אחת כמה וכמה; אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, גדול תלמידי הלל, בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף].

ג. א. מה דינם של נשים ועבדים וקטנים וגרים במצות סוכה?

ב. מצות 'בסוכות תשבו' כיצד?

א. נשים ועבדים פטורים מן הסוכה [אף על פי שנאמר תשבו – כעין תדורו, ובדירה דר איש ואשתו (אביי), ואעפ"י שנתקבלה גזרה שיהיה ללמוד סוכות מליל פסח והלא נשים חייבות במצה – נאמרה הלכה לפטור הנשים מסוכה].

קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה מדרבנן משום חינוך. פחות מכן פטור. ושמאי הזקן מחמיר. ומעשה וילדה כלתו ופחת את המעזיבה וסיכך על גבי המטה בשביל הקטן.

איזהו קטן שאין צריך לאמו – אמרי דבי רבי ינאי, כל שנפנה ואין אמו מקנחתו. רבי שמעון בן לקיש אומר: כל שנעור (משנתו. כ"ג הרא"ש) ואינו קורא אמא אמא (עד שתבוא אליו, אלא קורא ושותק. רש"י. וער"ה).

א. חינוך הקטן בסוכה הוא בין באכילה בין בשינה (עפ"י תרומת הדשן צד).

ב. נחלקו הראשונים (עפ"י הסוגיא בעירובין פב) מאיזה גיל הגיע הקטן לשיעורים הנזכרים; יש אומרים כבן חמש כשאביו בעיר וכבן שש כשאין האב בעיר. וי"א מבן שש ומעלה, אבל פחות מכן לא הטריחוהו אפילו אביו נמצא (ע' או"ח תרמ, ב. ולכאורה נראה כשהסוכה סמוכה לבית ואין הפרש לקטן אם ישן בחדר שבבית או בסוכה, מתחייב אף בפחות מכן).

הגרים חייבים בסוכה (האזרח בישראל – לרבות את הגרים).

ב. כל שבעת הימים (יומם ולילה, כדלהלן מג.), אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד? היו לו כלים נאים – מעלם לסוכה, מצעות נאות – מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטייל בסוכה (תשבו – כעין תדורו). הלומד בעיון והאוויר יפה לו להרחיב דעתו, יכול ללמוד חוץ לסוכה, אבל הגורס ומשנן ללא עיון – יגרוס בסוכה. כן פרש"י. ויש מפרשים להפך; לימוד בעיון הוא קבע ומצריך סוכה, אבל בלימוד שלא בעיון פטור. ויש להחמיר כשני הפירושים כל זמן שאינו טרוד אבל אם הוא טרוד הריהו כ'מצטער' ופטור מן הסוכה (עפ"י ר"ן וריטב"א).